BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA MAKTAB–OILA HAMKORLIGINI RAQAMLI BOSHQARISHNING TASHKILIY-PEDAGOGIK ASOSLARI

Najmiddinova Arofat Vohid qizi
Turan International University,
S.BT-22-07 guruh talabasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.23219056

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang‘ich ta’limda maktab–oila hamkorligini raqamli boshqarishning tashkiliy-pedagogik asoslari tadqiq etiladi. Zamonaviy raqamli ta’lim muhitida o‘quvchining ta’limiy va tarbiyaviy rivojlanishini samarali ta’minlash maktab va oilaning uzviy, tizimli hamda muntazam hamkorligini talab etadi. Shu nuqtayi nazardan, raqamli texnologiyalar ota-onalar bilan kommunikatsiyani tashkil etish, ta’lim natijalarini monitoring qilish, pedagogik teskari aloqani yo‘lga qo‘yish, individual ta’lim ehtiyojlarini aniqlash va hamkorlik jarayonlarini muvofiqlashtirishning yangi imkoniyatlarini yaratadi. Maqolada “maktab–oila hamkorligini raqamli boshqarish” tushunchasining pedagogik mazmuni ochib berilib, uning kommunikativ, diagnostik, monitoring, koordinatsion va refleksiv komponentlari aniqlangan. Shuningdek, maktab–oila hamkorligini raqamli boshqarishning tashkiliy-pedagogik modeli ishlab chiqilgan hamda uning maqsadli, mazmuniy, texnologik, monitoring-baholash va natijaviy bloklari tavsiflangan. Hamkorlik samaradorligini ta’minlovchi pedagogik shart-sharoitlar, mezonlar va amaliy mexanizmlar asoslangan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta’lim, maktab–oila hamkorligi, raqamli boshqaruv, raqamli ta’lim muhiti, ota-ona, pedagogik hamkorlik, teskari aloqa, monitoring, kommunikatsiya, ta’lim sifati.

Аннотация. В статье исследуются организационно-педагогические основы цифрового управления взаимодействием школы и семьи в начальном образовании. В условиях современной цифровой образовательной среды эффективное обеспечение образовательного и воспитательного развития младших школьников требует системного и регулярного взаимодействия школы и семьи. В связи с этим цифровые технологии создают новые возможности для организации коммуникации с родителями, мониторинга образовательных результатов, формирования педагогической обратной связи, выявления индивидуальных образовательных потребностей учащихся и координации совместной деятельности. Раскрывается педагогическое содержание понятия «цифровое управление взаимодействием школы и семьи», выделяются коммуникативный, диагностический, мониторинговый, координационный и рефлексивный компоненты. Разработана организационно-педагогическая модель цифрового управления взаимодействием школы и семьи, включающая целевой, содержательный, технологический, мониторингово-оценочный и результативный блоки. Обоснованы педагогические условия, критерии и практические механизмы повышения эффективности цифрового взаимодействия.

Ключевые слова: начальное образование, взаимодействие школы и семьи, цифровое управление, цифровая образовательная среда, родители, педагогическое сотрудничество, обратная связь, мониторинг, коммуникация, качество образования.

Abstract. This article examines the organizational and pedagogical foundations of digitally managing school–family collaboration in primary education. In the modern digital learning environment, effective support for primary school students' educational and personal development requires systematic and continuous cooperation between schools and families. Digital technologies create new opportunities for communicating with parents, monitoring learning outcomes, providing pedagogical feedback, identifying individual learning needs, and coordinating joint educational activities. The article clarifies the pedagogical meaning of digital management of school–family collaboration and identifies its communicative, diagnostic, monitoring, coordination, and reflective components. An organizational and pedagogical model for digitally managing school–family collaboration is proposed, consisting of target, content, technological, monitoring-evaluation, and outcome-oriented blocks. The article also identifies pedagogical conditions, criteria, and practical mechanisms for improving the effectiveness of digital school–family interaction.

Keywords: primary education, school–family collaboration, digital management, digital learning environment, parents, pedagogical cooperation, feedback, monitoring, communication, education quality.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimida yuz berayotgan raqamli transformatsiya nafaqat dars berish vositalari, balki ta'lim jarayonini boshqarish va uning subyektlari o'rtasidagi munosabatlarni tashkil etish mexanizmlarini ham o'zgartirmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida maktab va oila o'rtasidagi hamkorlik o'quvchining ta'limiy muvaffaqiyati, tarbiyaviy rivojlanishi, ijtimoiy moslashuvi va o'qishga bo'lgan motivatsiyasini qo'llab-quvvatlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

An'anaviy maktab–oila hamkorligi ko'pincha ota-onalar yig'ilishi, individual suhbat, kundalik orqali axborot almashish va tadbirlarda ishtirok etish shakllarida tashkil etilgan. Bunday shakllar o'z ahamiyatini saqlab qolayotgan bo'lsa-da, zamonaviy ta'lim jarayonining tezkorligi, individual yondashuvga bo'lgan ehtiyoj va axborot almashish hajmining ortishi yangi kommunikativ va boshqaruv mexanizmlarini talab etmoqda. Raqamli texnologiyalar ushbu jarayonda maktab va oila o'rtasidagi aloqani tezkor, tizimli va uzluksiz tashkil etish imkonini beradi. Masalan, elektron kundaliklar, ta'lim platformalari, videokonferensiyalar, raqamli so'rovnomalar, elektron portfoliolar va turli kommunikatsiya vositalari orqali ota-onalar farzandining ta'lim jarayoni, topshiriqlari, rivojlanish dinamikasi va pedagogik tavsiyalari haqida muntazam ma'lumot olishi mumkin.

Biroq raqamli vositaning mavjudligi o'z-o'zidan samarali hamkorlikni ta'minlamaydi. Muhim masala — raqamli kommunikatsiyani pedagogik maqsadlar asosida boshqarish, ma'lumotlarni to'g'ri talqin qilish, ota-onalarni ta'lim jarayonining faol subyektiga aylantirish va o'qituvchi–ota-ona o'rtasida mazmunli teskari aloqani yo'lga qo'yishdir.

Shu sababli boshlang'ich ta'limda maktab–oila hamkorligini raqamli boshqarishning tashkiliy-pedagogik asoslarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy-pedagogik masala sifatida namoyon bo'ladi.

Boshlang‘ich ta’limda maktab–oila hamkorligini raqamli boshqarishning mazmuni, tarkibiy komponentlari, tashkiliy-pedagogik shart-sharoitlari va samarali modelini asoslash.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning metodologik asosini tizimli, kompetensiyaviy, shaxsga yo‘naltirilgan, faoliyatga yo‘naltirilgan va raqamli-pedagogik yondashuvlar tashkil etadi.

Tizimli yondashuv maktab–oila hamkorligini maqsad, subyekt, mazmun, vosita, jarayon, monitoring va natijadan tashkil topgan yaxlit tizim sifatida ko‘rib chiqishni nazarda tutadi.

Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv hamkorlikning markaziga o‘quvchi shaxsini qo‘yishni va barcha raqamli boshqaruv mexanizmlarini uning individual ehtiyojlari asosida tashkil etishni nazarda tutadi.

Kompetensiyaviy yondashuv ota-onalarni shunchaki axborot qabul qiluvchi emas, balki farzandining ta’limiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlovchi kompetent hamkor sifatida shakllantirishga qaratiladi.

Faoliyatga yo‘naltirilgan yondashuv maktab va oilaning real pedagogik vazifalarni birgalikda hal etishiga asoslanadi.

Raqamli-pedagogik yondashuv esa texnologiyani maqsad emas, balki pedagogik hamkorlik samaradorligini oshirish vositasi sifatida talqin qiladi.

Tadqiqot jarayonida ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, pedagogik modellashtirish, kuzatish, diagnostika, so‘rovnoma, suhbat, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish va refleksiya metodlaridan foydalanish mumkin.

MAKTAB–OILA HAMKORLIGINI RAQAMLI BOSHQARISH TUSHUNCHASI

Maktab–oila hamkorligini raqamli boshqarish — bu maktab, o‘qituvchi va ota-onalar o‘rtasidagi pedagogik hamkorlikni raqamli texnologiyalar yordamida rejalashtirish, tashkil etish, muvofiqlashtirish, monitoring qilish, tahlil etish va takomillashtirish jarayonidir.

Uning markazida o‘quvchining ta’limiy va tarbiyaviy rivojlanishi turadi.

Mazkur boshqaruv jarayonini quyidagi ketma-ketlikda ifodalash mumkin:

Ehtiyojni aniqlash → maqsad belgilash → raqamli aloqa → pedagogik hamkorlik → monitoring → tahlil → teskari aloqa → korreksiya → natija.

Bu yerda raqamli texnologiya hamkorlikning texnik vositasi bo‘lsa, pedagogik maqsad, mazmun va qaror uning boshqaruv asosini tashkil etadi.

Maktab–oila hamkorligini raqamli boshqarishning quyidagi besh komponentini ajratish mumkin:

Komponent	Mazmuni	Asosiy vazifa
Kommunikativ	Maktab va ota-ona o‘rtasida raqamli aloqa	Tezkor va mazmunli axborot almashish
Diagnostik	O‘quvchining ehtiyojlarini aniqlash	Muammo va ehtiyojni belgilash
Monitoring	Ta’lim natijalarini kuzatish	Rivojlanish dinamikasini aniqlash
Koordinatsion	Maktab va oilaning harakatlarini muvofiqlashtirish	Hamkorlikdagi faoliyatni tashkil etish
Refleksiv	Hamkorlik natijalarini baholash	Keyingi faoliyatni

Komponent	Mazmuni	Asosiy vazifa
		takomillashtirish

Kommunikativ komponent maktab va oila o‘rtasida muntazam va maqsadli axborot almashishni ta’minlaydi.

U quyidagilarni qamrab oladi:

- elektron xabarlar;
- raqamli kundaliklar;
- videomuloqot;
- elektron maslahatlar;
- guruhli va individual kommunikatsiya;
- ota-onalar uchun raqamli axborot materiallari.

Biroq diagnostik ma’lumotlar faqat raqamli ko‘rsatkichlardan iborat bo‘lmasligi kerak. O‘qituvchining pedagogik kuzatuvi va ota-onaning oiladagi kuzatuvlari ham hisobga olinishi lozim.

TASHKILIY-PEDAGOGIK MODEL

Boshlang‘ich ta’limda maktab–oila hamkorligini raqamli boshqarish quyidagi model asosida tashkil etilishi mumkin:

Asosiy maqsad — raqamli vositalar asosida maktab va oilaning hamkorlikdagi faoliyatini tizimlashtirish hamda o‘quvchining ta’limiy va shaxsiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash. Raqamli boshqaruvning samaradorligi bir qator shart-sharoitlarga bog‘liq. Maktabda ota-onalar bilan raqamli aloqa qanday tashkil etilishi, qanday axborot berilishi va teskari aloqa qanday amalga oshirilishi bo‘yicha aniq tartib bo‘lishi kerak.

Ota-onalar ham raqamli ta’lim muhitining faol ishtirokchisiga aylanishi kerak.

Shu maqsadda:

- qisqa raqamli seminarlar;
- videoqo‘llanmalar;
- onlayn maslahatlar;
- “raqamli ota-ona” treninglari

tashkil etish mumkin.

Hamkorlik faqat maktabdan ota-onaga axborot berish shaklida emas, balki ota-onaning fikri va takliflarini ham hisobga oladigan ikki tomonlama jarayon bo‘lishi kerak.

MUHOKAMA

Maktab–oila hamkorligini raqamli boshqarish masalasida asosiy muammo texnologik vositalarning mavjudligi emas, balki ularning pedagogik maqsadga muvofiq qo‘llanilishidir.

Raqamli aloqa vositalari ota-onalarga katta hajmdagi axborotni yetkazish imkonini beradi. Biroq haddan tashqari ko‘p xabar, topshiriq yoki bildirishnomalar ota-onalar uchun ortiqcha axborot yuklamasini yuzaga keltirishi mumkin. Shu sababli raqamli kommunikatsiyada “ko‘proq axborot emas, balki mazmunli axborot” tamoyiliga amal qilish zarur.

Ikkinchi muhim masala — ota-onaning rolidir. Ota-onani faqat maktab tomonidan berilgan topshiriqlarni bajaruvchi shaxs sifatida ko‘rish noto‘g‘ri. Zamonaviy modelda ota-

ona o‘quvchining rivojlanishini qo‘llab-quvvatlovchi teng huquqli pedagogik hamkor sifatida qaralishi kerak.

Uchinchidan, raqamli monitoring natijalarini mexanik ravishda baholash ham yetarli emas. O‘quvchining natijasi uning oilaviy sharoiti, psixologik holati, sog‘lom rivojlanishi, motivatsiyasi va boshqa omillar bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Shuning uchun raqamli ma’lumot pedagogik kuzatuv va suhbat bilan birgalikda tahlil qilinishi maqsadga muvofiq.

To‘rtinchidan, maktab–oila hamkorligining raqamlashtirilishi an’anaviy insoniy muloqotni siqib chiqarmasligi lozim. Raqamli aloqa tezkorlikni ta’minlasa, bevosita muloqot ishonch, empatiya va o‘zaro tushunishni mustahkamlaydi.

Raqamli boshqaruvning samaradorligi, avvalo, texnologik vositalarning soni bilan emas, balki ularning pedagogik maqsadga muvofiqligi, ota-onalar bilan ikki tomonlama muloqot, individual yondashuv, muntazam monitoring va teskari aloqaning mavjudligi bilan belgilanadi.

Maktab–oila hamkorligini raqamlashtirishda o‘quvchi shaxsining manfaatlari markaziy o‘rinda turishi, raqamli vositalar esa ushbu manfaatni ta’minlashga xizmat qilishi lozim. Raqamli texnologiyalar o‘qituvchi va ota-onaning pedagogik rolini almashtirmaydi, balki ularning o‘zaro hamkorligini tezkor, tizimli va ma’lumotlarga asoslangan shaklda tashkil etish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Shu bois kelgusida boshlang‘ich ta’lim tizimida “maktab–o‘qituvchi–ota-ona–o‘quvchi” modelini raqamli boshqaruv mexanizmlari bilan integratsiyalash, ota-onalarning raqamli-pedagogik kompetensiyasini rivojlantirish va maktab–oila hamkorligi samaradorligini baholashning yagona mezonlarini ishlab chiqish muhim ilmiy-amaliy vazifa hisoblanadi.

Xulosa. Boshlang‘ich ta’limda maktab–oila hamkorligini raqamli boshqarish ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchining individual rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash va maktab hamda oila o‘rtasidagi pedagogik aloqalarni tizimlashtirishning istiqbolli yo‘nalishlaridan biridir. Tadqiqot davomida maktab–oila hamkorligini raqamli boshqarish maktab, o‘qituvchi va ota-onalar o‘rtasidagi pedagogik hamkorlikni raqamli texnologiyalar yordamida rejalashtirish, tashkil etish, monitoring qilish, muvofiqlashtirish va takomillashtirish jarayoni sifatida talqin qilindi.

Uning kommunikativ, diagnostik, monitoring, koordinatsion va refleksiv komponentlari aniqlandi.

Shuningdek, “Maqsadli blok → Mazmuniy blok → Texnologik blok → Monitoring-baholash bloki → Natijaviy blok” asosidagi tashkiliy-pedagogik model taklif qilindi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. European Commission. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017.
2. Epstein J.L. School, Family, and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools. Boulder: Westview Press, 2011.
3. Hoover-Dempsey K.V., Sandler H.M. Why Do Parents Become Involved in Their Children’s Education? // Review of Educational Research. 1997. Vol. 67, No. 1. P. 3–42.
4. Henderson A.T., Mapp K.L. A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement. Austin: SEDL, 2002.

5. Goodall J., Montgomery C. Parental Involvement to Parental Engagement: A Continuum // Educational Review. 2014. Vol. 66, No. 4. P. 399–410.
6. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge: Harvard University Press, 1978.
7. Bronfenbrenner U. The Ecology of Human Development. Cambridge: Harvard University Press, 1979.
8. Mishra P., Koehler M.J. Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge // Teachers College Record. 2006. Vol. 108, No. 6. P. 1017–1054.
9. Black P., Wiliam D. Assessment and Classroom Learning // Assessment in Education: Principles, Policy & Practice. 1998. Vol. 5, No. 1. P. 7–74.
10. Darling-Hammond L., Hyler M.E., Gardner M. Effective Teacher Professional Development. Palo Alto: Learning Policy Institute, 2017.